

Na podlagi z 59. členom Ustave Republike Slovenije zagotovljene svobode znanstvenega in umetniškega ustvarjanja in 28. člena Statuta Znanstveno-raziskovalnega središča Koper je Znanstveni svet ZRS Koper na svoji 20. redni seji dne 10. novembra 2020 sprejel naslednji

ETIČNI KODEKS **Znanstveno-raziskovalnega središča Koper**

PREAMBULA

Etični kodeks Znanstveno-raziskovalnega središča Koper (v nadaljevanju: Etični kodeks) opredeljuje minimalne etične standarde vseh zaposlenih (v nadaljevanju: sodelavcev), Znanstveno-raziskovalnega središča Koper, ki si kot javni zavod prizadeva za etične odnose v družbi, napredek in blaginjo celotne skupnosti.

Namen kodeksa je graditi in ohranjati visoke poklicne in etične standarde sodelavcev ter s tem krepiti pripadnost ZRS Koper, preglednost in družbeno odgovornost sodelavcev in posledično tudi javnega zavoda, svobodo raziskovanja, poučevanja ter družbeni ugled ZRS Koper.

Etični kodeks je moralna pogodba med sodelavci, ki spodbuja povezanost in sodelovanje ter krepí ugled ZRS Koper. Je zaveza vseh sodelavcev, da bodo s svojim ravnanjem neoporečni in nepristranski ter bodo pri svojem delu prizadevni in zvesti dolžnostim, zapisanim v pogodbi o zaposlitvi, Statutu ZRS Koper in aktih ZRS Koper.

Sodelavci Etični kodeks upoštevajo v medsebojnih odnosih ter v odnosu do ZRS Koper kot institucije. Odnos s sodelavci in strankami je zasnovan na zaupanju in sodelovanju. Sodelavci vzdržujejo jasne in korektne odnose, ki temeljijo na spoštovanju in osebnem dostojanstvu.

Vsak posameznik je odgovoren, da pri svojem raziskovalnem delu identificira morebitna etična vprašanja in v primeru etično občutljivih vprašanj pridobi napotke svojih nadrejenih (npr. mentorja, vodje raziskovalnega projekta, predstojnika inštituta/ vodje enote) ali odobritev Etične komisije.

Etični kodeks za raziskovalce ZRS Koper obravnava tudi splošna etična vprašanja, ki se pojavijo pri vsakem raziskovalnem delu. Vsak raziskovalec pa mora poleg standardov določenih v Etičnem kodeksu še dodatno upoštevati tudi etične standarde, ki veljajo posebej samo za njegovo raziskovalno področje. V primeru, da za posamezno raziskovalno področje obstaja na nacionalnem nivoju organ ali organizacija (npr. Komisija RS za medicinsko etiko, UVHVVR za delo s poskusnimi živalmi), ki presoja etična vprašanja predmetnega področja, mora raziskovalec pred izvedbo raziskave z ljudmi ali živalmi pridobiti mnenje tega organa ali organizacije, v vseh ostalih primerih etično občutljivih vprašanj predmetnega raziskovalnega področja, pa je v domeni predstojnika, da presodi, ali je potrebno pridobiti mnenje tega organa ali organizacije. V kolikor na nacionalnem nivoju ne obstaja tak organ ali organizacija, pa je raziskovalec dolžan pred izvedbo raziskave z ljudmi ali živalmi pridobiti mnenje etične komisije ZRS Koper.

Komisija za Etična vprašanja ZRS Koper pri obravnavi vlog s področja družboslovja upošteva Ethics in Social Science and Humanities z oktobra 2018.

Komisija za Etična vprašanja ZRS Koper pri obravnavi vlog s področja humanistike upošteva Ethics in Social Science and Humanities z oktobra 2018.

Komisija za Etična vprašanja ZRS Koper pri obravnavi vlog s področja naravoslovja sledi navodilom Komisije Republike Slovenije za medicinsko etiko.

I. TEMELJNE VREDNOTE

1. člen

Temeljne vrednote ZRS Koper so: znanstvena odličnost ter poštenost, avtonomija, svoboda znanstvenega in raziskovalnega dela, spoštovanje človekovega dostojanstva, humanizem, socialna pravičnost, enakopravnost in resnica.

Raziskovalci in strokovni delavci si pri uresničevanju teh vrednot prizadevajo za dostojanstvo, odgovoren odnos do dela, kritičnost, strpnost in odprtost za nove ideje.

Sodelavci ZRS Koper svojega položaja ali svojega vpliva ne bodo izrabljali za osebne koristi.

Prizadevali si bodo izboljševati položaj raziskovalnega dela na ZRS Koper in ga podpirali:

- z ohranjanjem neoporečnih standardov integritete poklicnih in zasebnih odnosov tako med sodelavci znotraj kot tudi z ljudmi zunaj organizacije, v kateri so zaposleni;
- z utrjevanjem najvišjih standardov poklicne usposobljenosti glede na področja, na katerih so dejavni;
- s kar največjo skrbjo za druge zaposlene in s čim boljšim izkoriščanjem virov, za katere so odgovorni.

Sodelavci izražajo svojo pripadnost poslanstvu ZRS Koper s polnim in doslednim izvrševanjem svojih raziskovalnih obveznosti, odgovornim sodelovanjem v organih zavoda in ravnanjem v skladu s temeljnimi vrednotami ZRS Koper zunaj njegovega okolja.

Dostojanstvo raziskovalca se izraža predvsem s strokovno odličnostjo in etičnostjo ravnanj.

Sodelavci so odgovorni do pogodbenih obveznosti, dosledni v izpolnjevanju črke in duha veljavne zakonodaje, Statuta ZRS Koper in aktov ZRS Koper. Z zavzetim ravnanjem bodo sledili drugim primerljivim standardom poklicne prakse in si tudi sami prizadevali biti vzor drugim.

Temeljna cilja raziskovalnega dela sta posredovanje znanja ter spodbujanje k ustvarjalnemu, kritičnemu in odgovornemu razmišljanju ter intelektualna neodvisnost, ki ohranja kritičen odnos do pojavov v okolju in na področju znanstvenega ali strokovnega delovanja. Kritičnost zavezuje h konstruktivnemu odnosu in zavračanju predsodkov.

Odprtost za nove ideje je temelj ustvarjalnosti in ena od pglavitnih raziskovalnih vrlin. Kritičnost in odgovornost pri sprejemanju novih idej ohranjata visoko raven kakovosti in preprečujeta poenostavljanja ter skrajnosti.

Strpnost raziskovalca in ostalih sodelavcev pomeni kritično dopuščanje drugačnega mnenja. Odgovorno zavzemanje za vrednote zagotavlja, da se strpnost ne spremeni v brezbržnost in nedejavnost.

Pripadnost ZRS Koper se kaže v celovitem prizadevanju za ohranjanje in dviganje njenega ugleda ter vrednot z delom na raziskovalnem ter umetniškem področju, kot tudi pri nastopanju zunaj ZRS Koper.

Temeljne vrednote ZRS Koper so:

Objektivnost: Raziskovalec k vsaki nalogi pristopi z zavedanjem in transparentnim navajanjem potencialne osebne pristranskosti.

Konflikt interesov: Raziskovalec mora razkriti situacije, v katerih lahko finančni ali drugi osebni pomisleki vplivajo na odločitve, izvedbo raziskovalnih nalog, recenzijo ali uredniško delo.

Odprtost: Raziskovalec, ob upoštevanju morebitnih zahtev zaupnosti, z drugimi raziskovalci odprto deli podatke, rezultate, ideje, orodja in vire ter sprejema kritike in nove ideje.

Odgovornost: Raziskovalec izpolnjuje vse zaveze in dogovore pri izvedbi vseh nalog, ki jih prevzame.

Skrbnost: Raziskovalec se izogiba neprevidnosti in malomarnosti in skrbno in kritično preverja svoje delo ter skrbno dokumentira svoje raziskovalne aktivnosti. Če ugotovi pri delu svojega kolega odstopanja od akademskih standardov, ga je dolžan na to opozoriti.

Dokumentacija: Raziskovalec dokumentira vire informacij in raziskovalne postopke pri vsaki nalogi dovolj natančno, da je možno ponoviti študijo.

(1) Usposabljanje, nadzor in mentorstvo

ZRS Koper zagotavlja, da so raziskovalci deležni poglobljenega usposabljanja na področju načrtovanja raziskav, raziskovalnih metodologij in analize raziskav.

ZRS Koper razvija ustrezne in primerne programe usposabljanja na področju raziskovalne etike in poštenosti ter zagotavljajo, da so vsi deležniki seznanjeni z veljavnimi kodeksi in drugimi predpisi.

Raziskovalci so deležni usposabljanja na področju raziskovalne etike in poštenosti na vseh kariernih stopnjah, tj. od začetnih do najvišjih.

Višji raziskovalci, vodje raziskovalnih skupin in mentorji zagotavljajo vodenje in mentorstvo članom raziskovalnih ekip ter skrbijo, da so raziskovalci deležni ustreznega usposabljanja in navodil za namene pravilnega razvoja, zasnove in strukturiranja raziskovalnega dela ter širjenje raziskovalne kulture, ki temelji na raziskovalni poštenosti.

(2) Odnos do raziskav

Raziskovalci pri razvoju raziskovalnih idej upoštevajo najnovejša spoznanja in dosežke na raziskovalnem področju.

Raziskovalci pri zasnovi, izvajanju, analizi in dokumentiranju raziskovalnega dela ravnajo premišljeno in pri tem izkazujejo ustrezno previdnost.

Raziskovalci pri porabi namenskih sredstev ravnajo preudarno in v skladu s pravili.

Raziskovalci izsledke in razlage raziskav objavljajo na način, ki zagotavlja dostopnost, resničnost, preglednost in natančnost izsledkov in razlag ter pri tem upoštevajo zaupnost podatkov oz. izsledkov, kjer je to potrebno.

Raziskovalci izsledke raziskav objavljajo na način, ki je skladen s standardi veje znanosti, ki je predmet raziskave ter ki omogoča potrditev in ponovljivost izsledkov, kjer je to mogoče.

(3) Nadzorni in zaščitni ukrepi

Raziskovalci se ravnaajo v skladu s tem kodeksom in v skladu s kodeksi in predpisi, ki se nanašajo na njihovo znanstveno panogo.

Raziskovalci s subjekti raziskave (ne glede na to, ali subjekt raziskave predstavljajo ljudje, živali, drugi biološki ali okoljski subjekti oz. subjekti fizične narave) ravnaajo spoštljivo in pazljivo ter v skladu z veljavno zakonodajo oz. etičnimi načeli.

Raziskovalci upoštevajo pravila o zdravju, varnosti in zaščiti skupnosti, sodelavcev ter drugih oseb, ki sodelujejo pri raziskovalnem delu.

Raziskovalni protokoli upoštevajo in so pripravljene na način, ki upošteva starostne razlike, razlike med spoloma, kulturne in verske razlike, narodnostne razlike ter razlike, ki izhajajo iz socialnega stanu.

Raziskovalci prepoznavajo in ustrezno upravljajo morebitne nevarnosti in tveganja, ki izhajajo iz raziskovalnega dela.

(4) Podatkovne prakse in upravljanje podatkov

Raziskovalci zagotavljajo ustrezno upravljanje in ravnanje s podatki in drugimi raziskovalnimi gradivi, vključno z neobjavljenimi gradivi, ter zagotavljajo hranjenje podatkov in gradiv v ustreznem obdobju.

Raziskovalci zagotavljajo preglednost pri navajanju, kako dostopati do podatkov in kako uporabljati podatke in druga raziskovalna gradiva.

Raziskovalci soglašajo, da tudi zbrani podatki predstavljajo rezultat raziskave, ki jih je mogoče navajati v sklopu raziskovalnega dela.

Raziskovalci zagotavljajo, da pogodbe in drugi dogovori, ki se nanašajo na izsledke raziskav, vsebujejo enakopravne in pravične določbe o uporabi, lastništvu in/ali varstvu izsledkov v sklopu varstva pravic intelektualne lastnine.

(5) Sodelovanje na področju raziskav

Vsi partnerji, ki sodelujejo pri raziskavi, prevzemajo polno odgovornost za poštenost raziskovalnega dela.

Vsi partnerji, ki sodelujejo pri raziskavi, se pred pričetkom raziskovalnega dela sporazumejo o pričakovanih ciljih raziskovalnega dela ter o postopku obveščanja o izsledkih raziskav, ki zagotavlja najvišjo možno raven preglednosti in odkritosti.

Vsi partnerji, ki sodelujejo pri raziskavi, se ob pričetku raziskovalnega dela sporazumejo o pričakovanih in standardih raziskovalne poštenosti, uporabi prava, varstvu pravic intelektualne lastnine, gospodarskem izkoriščanju rezultatov skupnega raziskovalnega dela sodelujočih partnerjev ter postopkih za upravljanje morebitnih konfliktov in kršitev.

Vsi partnerji, ki sodelujejo pri raziskavi, so ustrezno seznanjeni o objavi izsledkov raziskav ter imajo možnost izraziti mnenje o objavi.

II. VODILNA NAČELA

2. člen

Da bi lahko sledili smernicam, sodelavci sprejemajo naslednja vodilna načela:

(1) Izjava o namenu

Sodelavec je dolžan razkriti vsak morebiten osebni interes, ki bi lahko nasprotoval nepristranskosti ali kateremu koli vidiku njegovih poklicnih obveznosti.

(2) Zaupnost in natančnost podatkov

Spoštovati je treba zaupnost podatkov, s katerimi razpolaga sodelavec v teku izvajanja pogodbenih dolžnosti, in jih ne sme uporabljati za osebno korist. Podatki, ki jih sodelavec v teku izvajanja pogodbenih obveznosti posreduje drugim sodelavcem, morajo biti resnični, pošteni in nedvoumni.

(3) Konkurenčna klavzula

Medtem ko se ZRS Koper zaradi koristi zaposlenih trudi za trajne in dobre odnose z drugimi sorodnimi ustanovami, se morajo ustanova kot njeni sodelavci trajno izogibati organiziranju vsakršne dejavnosti, ki bi lahko ovirala uspešno delo zaposlenih in njihovo pošteno tekmovalnost.

(4) Gostoljubje

Preprosto gostoljubje je splošno sprejeta oblika poslovne vljudnosti. Toda gostje ne smejo priti v položaj, v katerem bi pri sklepanju poslovnih odločitev prišli pod vpliv zato, ker so sprejeli povabilo, tudi če bi se to le domnevalo. Pogostnost sprejetih vabil in obsežnost gostoljubnosti, ki jo bo gostov delodajalec verjetno poskusil vrniti, naj ne bi bila bistveno večja od tiste, ki je je bil sam deležen.

Če obstaja dvom, kaj je sprejemljivo bodisi kot poslovno darilo bodisi kot gostoljubno vabilo, je treba ponujeno zavrniti in/ali o tem obvestiti predstojnika.

(5) Odnos do premoženja ZRS Koper

Sodelavci so dolžni ravnati z delovnimi in finančnimi sredstvi, ki so jim zaupana v uporabo, v skladu z namenom in kot dobri gospodarji. Pri uporabi teh sredstev so si dolžni prizadevati za njihovo optimalno izrabo in za čim večjo korist skupnosti. Skupnih sredstev ne uporabljajo v zasebno korist razen, če je tako dogovorjeno ali v skladu z običaji.

(6) Integriteta

Osebna integriteta vseh sodelavcev je bistvenega pomena za raziskovalno udejstvovanje ter zagotavljanje ustreznih pogojev za delo ter raziskovanje. Vsak sodelavec mora delo in naloge opravljati vestno in odgovorno in pri tem izpolnjevati visoke standarde integritete. S strokovnostjo, odzivnostjo in dostopnostjo se skrbi za učinkovitost, uspešnost in odličnost.

Vsak sodelavec si mora prizadevati, da se izogne situacijam, na podlagi katerih bi lahko dvomili o njegovi poštenosti, odkritosti in zaupanju, še posebej pa se mora izogibati konfliktom interesov.

V medsebojnih odnosih med sodelavci veljajo za spoštovanje načela integritete dejanja, kot na primer:

- zavračanje ponujanja, sprejemanja ali zahtevanja kakršnekoli usluge ali darila z namenom podkupovanja ali vplivanja na odločitve;
- zavračanje ponujanja, sprejemanja ali zahtevanja kakršnihkoli daril;
- odpravljanje nasprotja interesov pri sprejemanju odločitev;
- odklonitev stika z lobistom, če je nastalo nasprotje interesov;
- odklonitev sodelovanja z neregistriranimi lobisti;
- zavračanje opravljanja plačljivih storitev za raziskovalca, njegovega bližnjega sorodnika ali zakonskega partnerja;
- zavračanje samostojnega ocenjevanja ali sodelovanja v komisiji za raziskovalca, ki je v sorodstveni ali intimni vezi z mentorjem (sodelavcem).

V znanstveno-raziskovalni in strokovni dejavnosti načelo integritete predpostavlja znanstveno poštenost, ki se kaže v doslednem spoštovanju avtorstva in korektnem priznavanju in navajanju tujih znanstvenih dosežkov, kot tudi dosledna uporaba korektnih znanstvenih metod, pošteno in strokovno neoporečno interpretiranje rezultatov znanstvenega dela ter objektivno preverjanje znanstvenih hipotez.

(7) Odgovornost

Status sodelavca predpostavlja, da sodelavec prevzame polno odgovornost za svoja dejanja in opustitve. Sodelavci morajo gospodarno skrbeti za stvari, ki so jim zaupane in jih uporabljajo za opravljanje svojega dela. Sredstva, podatke in druge vire uporabljajo le v za to določene namene.

Odgovoren odnos do dela se kaže v polnem in rednem izpolnjevanju delovnih obveznosti, kot tudi iniciativnosti in pripravljenosti prevzeti druge naloge, ko je to potrebno. Pri mentorjih in raziskovalcih se odgovoren odnos do dela kaže tudi v zavezanosti raziskovalnemu delu ter sprotnemu spremljanju in nadgrajevanju znanstvenih dosežkov na svojem področju tudi takrat, ko to nima neposrednih učinkov na poklicno napredovanje ali dohodek.

Odgovornost sodelavcev ob tem vključuje tudi:

- varovanje in korektno ravnanje z lastnino ZRS,
- upoštevanje hišnih pravil, kot na primer glede prepovedi parkiranja ter prepovedi kajenja,
- prepoved prekomernega uživanja ter ponujanja alkohola in uživanja prepovedanih substanc na območju ZRS Koper, z izjemo uživanja alkohola ob posebnih dogodkih, kot so: protokolarni dogodki, svečane večerje, slavnostne prireditve in drugi slovesni dogodki, ki ji organizira ZRS Koper in v kolikor direktor izrecno dovoli vnos in uživanje alkohola.

(8) Uresničevanje (uveljavljanje) enakih možnosti

- Želimo uveljaviti, vzdrževati ali okrepiti enake možnosti raziskovalk/cev tako glede na spol kot na druge parametre, ki definirajo njihov položaj.
- Prizadevamo si, da na vseh področjih raziskovalnega dela odpravimo kakršnokoli spolno diskriminacijo.
- Na področju znanosti si prizadevamo predvsem k odpravi neuravnotežene zastopanosti žensk na višjih stopnjah znanstvene kariere, kot tudi njihovemu (pre)majhnemu vplivu, ki ga imajo na odločanje v znanosti.
- Pri našem prizadevanju za zagotavljanje enakih možnosti spolov v znanosti sledimo ciljem in ukrepom Resolucije o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011-2020

(RISS), določilom Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020, ciljem Nacionalne strategije za uresničevanje Evropskega raziskovalnega prostora (ERA) ter priporočilom Evropske komisije (EK).

- Z izdelavo Akcijskega načrta smo se zavezali, da bomo preko konkretnih in ambicioznih ciljev odpravili ovire za izboljšanje kariernih možnosti žensk in moških v skladu z načeli enakih možnosti spolov, izboljšali spolno neuravnoteženost v odločanju ter okrepili vidik enakih možnosti spolov v vsebinah raziskovalnih programov in projektov.

(9) Prepoved spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu

Prepovedano je spolno in drugo nadlegovanje. Spolno nadlegovanje je kakršna koli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega ravnanja ali vedenja spolne narave z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe, zlasti kadar gre za ustvarjanje zastraševalnega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja. Nadlegovanje je vsako neželjeno vedenje, povezano s katero koli osebno okoliščino, z učinkom ali namenom prizadeti dostojanstvo osebe ali ustvariti zastraševalno, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje.

Prepovedano je trpinčenje na delovnem mestu. Trpinčenje na delovnem mestu je vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravnanje ali vedenje, usmerjeno proti posameznim delavcem na delovnem mestu ali v zvezi z delom.

(10) Prepoved obrekovanja

Prepovedano je raznašati kaj neresničnega, kar lahko škoduje časti ali dobremu imenu sodelavca.

(11) Znanje

Naloga sodelavcev je ustvarjanje konstruktivnega ozračja za spodbujanje znanja vseh sodelavcev. Še posebej si morajo prizadevati za odličnost na raziskovalnem področju ter za odličnost strokovnega dela.

(12) Akademska svoboda

Akademska svoboda je pravica in temeljna odgovornost sodelavcev, ki jo uresničujejo s svojim raziskovalnim in ustvarjalnim delom, ki ga podrejajo splošno sprejetim etičnim vrednotam in vrednotam ZRS Koper. Posredovanje znanja izhaja iz znanstvenih spoznanj in temeljnega izkustva.

Akademska svoboda se nanaša na neomejeno pravico sodelavcev do svobodnega izražanja znanstvenega in strokovnega mnenja na konferencah, okroglih mizah, intervjujih in ostalih oblikah javnega nastopanja ter v knjigah, skriptih in ostalih pisnih delih. Ob izražanju tega mnenja pa se morajo sodelavci izogibati:

- politični ali verski propagandi v prostorih ZRS Koper;
- namernim žalitvam sodelavcev ali katerekoli druge osebe in institucije;
- širjenju neprimernih vsebin, ki žalijo posameznika ali skupino ljudi.

(13) Znanstveno in raziskovalno delo

Znanstveno in raziskovalno delo temelji na svobodi znanstvenega ustvarjanja, akademski svobodi, osebni pokončnosti in znanstveni poštenosti.

Raziskovalci poleg veljavnih predpisov upoštevajo tudi vsa mednarodno uveljavljena etična pravila in standarde, ki veljajo za posamezno področje raziskovanja. To še posebej velja za raziskave, v katere so vključeni živali in ljudje, katerih rezultati lahko vplivajo na položaj in ugled posameznika.

Znanstvena poštenost je dosledno spoštovanje avtorstva in korektno priznavanje in navajanje tujih znanstvenih dosežkov, kot tudi dosledna uporaba korektnih znanstvenih metod, pošteno in strokovno neoporečno interpretiranje rezultatov znanstvenega dela ter objektivno preverjanje znanstvenih hipotez.

Navajanje virov je med drugim nujno tudi v primeru, ko:

- raziskovalci izdelke iz prejšnjih raziskav uporabljajo v nadaljnjih raziskavah;
- gre za namensko porabo sredstev, namenjenih raziskovalni dejavnosti;
- gre za dokumente, ki nastanejo kot posledica sponzoriranih raziskav.

(14) Opravljanje vodilnih funkcij na ZRS Koper

Sodelavci, ki opravljajo vodilne funkcije na ZRS Koper, si s svojim ravnanjem prizadevajo biti zgled etičnega ravnanja.

Svoje funkcije opravljajo v duhu akademske tradicije predano in odgovorno, upoštevaje tudi dolgoročne učinke ukrepov, ki jih predlagajo in uvajajo.

Pri odločanju si prizadevajo doseči konsenz in se izogibajo preglasovanja.

(15) Udejestvovanje in nastopanje sodelavcev zunaj okolja ZRS Koper

Sodelavci udejanjajo vrednote ZRS Koper in etična pravila ravnanja, ki so zapisana v tem kodeksu, tudi pri svojem nastopanju in ravnanju zunaj ZRS Koper in v javnosti.

Kot zasebniki se lahko svobodno vključujejo v dejavnosti političnih strank, poklicnih in interesnih združenj, verskih skupnosti in drugih oblik civilne družbe ter v lastnem imenu javno izražajo svoja mnenja. Pri nastopanju upoštevajo morebitno nasprotje interesov, tako da njihova dejavnost ne ogroža dela na ZRS Koper.

Sodelavci, ki kot strokovnjaki in v skladu z akademskimi standardi analizirajo politično dogajanje v družbi, lahko svoja dognanja predstavljajo javno in v okviru raziskovalnega procesa.

Pri delu zunaj ZRS Koper mora sodelavec ostati zvest temeljnim vrednotam ZRS Koper in pravilom tega kodeksa, še zlasti znanstveni poštenosti, kritičnosti in dostojanstvu akademskega poklica.

(16) Zaupnost

Raziskovalec mora upoštevati zaupnost podatkov ali izsledkov, ko to zahtevajo etični standardi v raziskovanju oziroma jo upravičeno zahtevajo naročnik ali delodajalec. Raziskovalec ni zavezan k zaupnosti, če z nerazkritjem podatkov lahko nastane širša družbena škoda.

(17) Avtorstvo

Avtorstvo: Raziskovalec poskrbi, da bodo vsi, ki so prispevali k raziskovalnim rezultatom, navedeni kot avtorji. Avtorstvo mora temeljiti na ustvarjalnem in pomembnem prispevku k raziskavi (npr. prispevek k zasnovi, zbiranju podatkov, njihovi analizi ali pa poročanju). Samo formalno vodenje projekta, vodenje inštituta, lektoriranje članka ali pregled besedila niso zadostni za avtorstvo na znanstvenem prispevku. Vsi avtorji so v celoti odgovorni za vsebino svoje objave, razen če ni natančno navedeno, da so odgovorni za določen del študije in objave.

Avtorji prevzemajo polno odgovornost za vsebino objavljenih prispevkov, razen v primeru drugačnega dogovora.

Avtorji zagotavljajo, da so rezultati raziskovalnega dela na razpolago drugim raziskovalcem v ustreznem času ter zagotavljajo dostopnost, preglednost in natančnost rezultatov, razen v primeru drugačnega dogovora. Avtorji prav tako zagotavljajo odkritost pri komuniciranju z javnostjo, ne glede na to, ali komunikacija poteka s pomočjo tradicionalnih medijev oz. družbenih omrežij.

Avtorji na primeren način priznavajo trud in intelektualne prispevke drugih raziskovalcev, asistentov in financerjev ter na primeren način označijo njihov prispevek k raziskavi.

Avtorji so dolžni razkriti morebitna nasprotja interesov ter finančne oz. druge oblike podpore raziskovalnega dela oz. objave izsledkov.

Avtorji in založniki so, če je to potrebno, dolžni objaviti popravke oz. umakniti objave.

Zaporedje avtorjev: Z zaporedjem navajanja avtorjev se morajo strinjati vsi soavtorji.

Citiranje: Pomembna dela ter lastne in druge intelektualne prispevke, ki so vplivali na raziskavo, je treba ustrezno priznati. Povezana dela je treba pravilno citirati. Dogovorjeno citiranje je nesprejemljivo.

Komuniciranje z javnostjo: Pri komuniciranju s splošno javnostjo in splošnimi mediji je treba ohranjati standarde poštenosti, verodostojnosti in odgovornosti.

Objava: Raziskovalci so pri navedbi svoje institucije dolžni navajati Znanstveno-raziskovalno središče Koper. Večkratna objava istega (ali zajetnih delov istega) dela je sprejemljiva le z dovoljenjem urednikov in ob ustreznem sklicevanju na prvo objavo. V avtorjevem življenjepisu morajo biti takšni povezani članki omenjeni kot en prispevek. Raziskovalci si morajo prizadevati za čim prejšnjo objavo rezultatov svojih raziskav, razen če komercialni pomisleki in pomisleki glede intelektualne lastnine (npr. prijava patenta) upravičujejo odlog.

III. ETIČNA KOMISIJA

3. člen

Upoštevanje etičnega kodeksa preučí Etična komisija, ki jo imenuje Znanstveni svet ZRS Koper, in jo sestavljajo:

- 2 člana, ki imata naziv znanstveni svetnik,
- 2 člana, ki imata naziv vsaj višji znanstveni sodelavec,
- 1 član iz vrst strokovnih delavcev.

Direktor in pomočniki direktorja niso člani komisije, lahko pa na srečanjih nastopajo v svetovalni vlogi.

Komisija za čas svojega dvoletnega mandata z večino določi predsednika in podpredsednika. Administrativno podporo komisiji izvaja uslužbenec tajništva.

4. člen

Naloge etične komisije so:

- sprejemanje stališč v zvezi s skladnostjo ravnanj zaposlenih s tem kodeksom;
- podajanje mnenj glede skladnosti metodologije izvedbe raziskav s tem kodeksom;
- podajanje mnenj glede etično občutljivih vprašanj;
- sprejemanje pobud in dajanje predlogov za spreminjanje Etičnega kodeksa;
- obravnavanje prijav kršenja etičnega kodeksa in predlaganje nadaljnjih postopkov v zvezi s kršitvami;
- priprava letnega poročila za Znanstveni svet ZRS Koper.

IV. POSTOPKI OB KRŠITVAH ETIČNEGA KODEKSA

Pri raziskovalnem delu je ključno, da raziskovalci premorejo ustrezno znanje ter obvladajo metodologije in etične prakse, ki veljajo v znanstveni panogi, v kateri delujejo. Neupoštevanje dobrih raziskovalnih praks predstavlja kršitev poklicnih dolžnosti, saj škoduje raziskovalnemu procesu, poslabšuje odnose med raziskovalci, poruši zaupanje in razvrednoti raziskovalno delo, vodi v nesmotrno uporabo virov in po nepotrebnem ogroža raziskovalne subjekte, uporabnike ter družbo kot celoto.

Oprelitev nepoštenega ravnanja na področju raziskav obsega izmišljevanje, ponarejanje oz. plagiatorstvo (t. i. klasifikacija FFP oz. akronim angleških besed »fabrication«, »falsification« in »plagiarism«) pri prijavi, izvajanju ali recenziranju raziskovalnega dela oz. pri objavi izsledkov:

- izmišljevanje pomeni izmišljevanje rezultatov in njihovo dokumentiranje, kot da bi bili resnični;
- ponarejanje pomeni manipuliranje z raziskovalnimi gradivi, opremo ali postopki oz. spreminjanje, izpuščanje ali prikrivanje podatkov ali izsledkov;
- plagiatorstvo je prilaščanje dela drugih ljudi brez navedbe oz. priznanja vira, kar predstavlja kršitev izvirnih avtorskih pravic oz. kršitev pravic intelektualne lastnine, ki pripadajo avtorju oz. avtorjem.

Takšno ravnanje spada med hujše kršitve, saj izkrivlja raziskovalno dokumentacijo. Hkrati obstajajo tudi druge kršitve dobrih raziskovalnih praks, ki resno škodujejo poštenosti raziskovalnega procesa oz. raziskovalcev.

V nadaljevanju so navedeni še drugi primeri nesprejemljivih ravnanj, ki ob neposrednih kršitvah dobrih raziskovalnih praks, ki jih navaja ta kodeks ravnanja, med drugim vključujejo:

- manipuliranje z avtorstvom oz. zanikanje avtorstva drugih raziskovalcev pri objavljenih prispevkih;
- ponovna objava pomembnega dela lastnega prispevka, vključno s prevodom prispevka, brez ustrezne navedbe oz. navajanja izvirnega dela (t. i. »avtoplagiatorstvo«).

- selektivno navajanje virov z namenom povečanja pomembnosti lastnih izsledkov oz. z namenom ugajati urednikom, recenzentom ali drugim raziskovalcem;
- prikrivanje izsledkov raziskav;
- ravnanje, ki financierjem oz. sponzorjem raziskav omogoča, da vplivajo na neodvisnost raziskovalnega procesa in s tem povzročajo ali spodbujajo pristranskost raziskave;
- nepotrebno navajanje (pre)velikega števila virov in bibliografije pri raziskovalnem delu;
- naklepna napačna obdolžitev drugega raziskovalca, da je kršil načela oz. ravnal v nasprotju z načeli;
- napačno navajanje dosežkov raziskovalnega dela;
- napihovanje pomembnosti izsledkov oz. možnosti njihove uporabe v praksi; praktične uporabe;
- upočasnjevanje ali neprimerno zadrževanje raziskovalnega dela, ki ga opravljajo drugi raziskovalci;
- zloraba nadrejenega položaja za namene spodbujanja kršitev raziskovalne poštenosti;
- neukrepanje v primeru domnevnih kršitev raziskovalne poštenosti, ki jih storijo druge osebe, ali prikrivanje neustreznega odziva raziskovalnih ustanov na nepošteno ravnanje oz. druge kršitve;
- ustanavljanje ali podpiranje znanstvenih revij, ki ne upoštevajo načel o preverjanju kakovosti raziskovalnega dela (t. i. plenilske revije).

Etična komisija je pristojna za obravnavo kršitev v medsebojnih odnosih in sicer, predvsem kadar gre za:

- spolno in drugo nadlegovanje ter trpinčenja na delovnem mestu in
- obrekovanje.

Najhujše kršitve in nepošteno ravnanje je sicer mogoče kaznovati, vendar si je vseskozi potrebno prizadevati, da se takšna ravnanja preprečijo oz. odvrnejo, kar je mogoče zagotoviti z ustreznim usposabljanjem, nadzorom in mentorstvom ter z razvijanjem pozitivnega raziskovalnega okolja, ki raziskovalcem nudi ustrezno podporo.

Za obravnavo kršitev in domnevnih primerov nepoštenega ravnanja v skladu s tem ZRS Koper ustanovi posebno komisijo, ki deluje kot stalna komisija na ravni celotnega JRZ. Komisija za svoje delovanje in za uveljavljanje določil tega kodeksa sprejme poseben poslovnik delovanja.

Komisija pri svojem delovanju izhaja iz spoznanja, da je dosledna in pregledna obravnava kršitev vedno v najboljšem interesu tako družbe kot celote, kot tudi raziskovalne skupnosti na ZRS Koper.

5. člen

Kršitve Etičnega kodeksa je potrebno v pisni obliki nasloviti na Etično komisijo in oddati v tajništvo ZRS Koper. Prijava kršitve mora vsebovati ime kršitelja, ime prijavitelja in opis dejanj, za katera se smatra, da niso bila v skladu z Etičnim kodeksom. Komisija ni dolžna obravnavati anonimnih prijav, prijavitelj pa lahko v prijavi izrazi željo po anonimnosti, ki jo mora komisija upoštevati.

Komisija lahko kršitve ugotavlja tudi na lastno pobudo.

V. PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

6. člen

O smernicah, navodilih, načelih in standardih se je mogoče posvetovati pri Etični komisiji. O tem se najprej seznanijo predsednik Etične komisije, ta pa obvesti člane tega telesa.

7. člen

Etični kodeks stopi v veljavo z dnem sprejema in se ga objavi na spletni strani ZRS Koper.

dr. Mateja Sedmak, znanstvena svetnica,
predsednica Znanstvenega sveta ZRS Koper

Številka: 03-09/20

